

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Hemspråk som gåva och identitetsmarkör

Bäckman, Linda

Published in:
Tempus

Publicerad: 01/01/2018

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Bäckman, L. (2018). Hemspråk som gåva och identitetsmarkör: observationer ur forskning bland ”andra generationen”. *Tempus*, 3, 20–21. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100883355>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hemspråk

som gåva och identitetsmarkör

Resultat ur forskning bland
"andra generationen".

AV LINDA BÄCKMAN
BILD TYLER OLSON / SCANSTOCKPHOTO

Personer som föds till föräldrar som invandrat från ett annat land kallas ofta för "andra generationens invandrare", och uppfattas sitta fast mellan två kulturer och identiteter. I min avhandling undersökte jag tankar kring språk och identitet i intervjuerättelser insamlade bland totalt tolv vuxna av olika bakgrund i Åbo, Malmö och Birmingham. Dessa tolv var några av de miljontals européer som vuxit upp i länder deras föräldrar invandrat till.

Vad händer med språket?

Ett av avhandlingens syften var att ta reda på vad som händer med språket i generationen som föds efter invandring. Enligt tidigare forskning sker oftast ett språkbyte till samhällets majoritetsspråk inom tre generationer från tidpunkten för invandring. Informanterna i min studie rapporterade varierande kunskaper i de språk som för-

äldrarna talade: medan flera sade sig tala språken flytande, sade vissa att de inte talar dem knappt alls. I alla fall krävde dessa språk mer aktiva åtgärder för att läras och bevaras än samhällets majoritetsspråk, som de flesta sade sig tala med sina syskon och vänner.

Många berättade om särskilda regler för språkanvändning, som föräldrarna hade initierat som en del av deras uppfostran. Att tala föräldrarnas språk hemma, att slå upp ord i lexikon och inte "blanda" olika språk hörde till dessa regler. Informanterna själva tog i vissa fall avstånd från det de såg som "halvspråkighet", där en person saknar goda kunskaper i något språk alls.

Inom sociolingvistik har teorier om halvspråkighet sedan länge dementerats som osanna, men varieteter som "Rinkebysvenska" och "Rosengårdssvenska" förknippas fortfarande ibland i offentlig diskussion, och även i informanternas berättelser, med negativa attribut i relation till utbildning och uppfostran.

Genom att beskriva sin strävan efter "perfekta" kunskaper positionerade sig informanterna således som ambitiösa, och deras kunskaper i hemspråket kan tolkas som positionering som väluppfostrade söner och döttrar, då språket ofta anses vara en del av bevarandet av den kultur som förknippas med föräldrarnas ursprung.

När man talar om språk talar man alltid även om annat än språk, har sociolingvisten Kathryn Woolard påpekat i boken *Language Ideologies: Practice and Theory* (Oxford University Press 1998), och i informanternas berättelser blev detta påstående snabbt bekräftat.

Språk som gåva

Något som även tidigare forskning lyft fram är att hemspråk trots svaga kunskaper kan förknippas med ett högt värde för individen. Nästan alla informanter önskade att deras framtida barn ska tala, eller åtminstone förstå, de språk som informanternas föräldrar talade.

I många fall kopplades detta till det instrumentala värdet som språket har som medel för kommunikation mellan de olika generationerna, men språket tilldelades också ofta ett värde som identitetsmarkör eller som en gåva som informanterna hade fått och ville föra vidare till sina egna barn. Detta hörde ofta ihop med känslor: en informant som sade sig ha svaga kunskaper i sina föräldrars språk urdu sade samtidigt att hon skulle känna sig ledsen om hennes barn inte såg urdu som sitt modersmål.

Uppfattningarna om modersmål som begrepp var komplexa i informanternas berättelser, och följde inte nödvändigtvis traditionella definitioner. Medan modersmål ofta förstås som det första språket en person lärt sig av sina föräldrar, och som hen automatiskt behärskar bättre än andra språk, frågade sig flera informanter vilket språk som egentligen räknas som deras modersmål.

En informant undrade om han har rätt att kalla arabiskan för sitt modersmål även om han inte kan läsa eller skriva arabiska, och en annan informant (i Sverige) sade sig

tidigare ha valt svenskan som sitt språk, och "svenskhet" som sin nationella identitet. Över lag såg informanterna dock inte språket som det mest avgörande i definitioner av nationell identitet.

Medan modersmål ofta förstås som det första språket en person lärt sig av sina föräldrar, och som hen automatiskt behärskar bättre än andra språk, frågade sig flera informanter vilket språk som egentligen räknas som deras modersmål.

Ett fenomen som alla informanter i Åbo och de flesta i Malmö lyfte upp var frekventa komplimanger för sin "goda finska" eller "goda svenska". I dessa välmentade kommentarer förfråmligas de: att "se utländsk ut" men "låta som en infödd" orsakar en förvånad reaktion hos lyssnaren, och i berättelserna om komplimangerna beskrev de flesta informanter att de är påminnelser om att de trots allt inte är "fullt finländska" eller "fullt svenska". Många accepterade komplimangerna som oundvikliga, och en del pekade på invandringens korta historia till exempel i Finland.

Men komplimangerna är inte unika för Finland – även i länder med betydligt längre historia av internationell invandring rapporteras liknande upplevelser bland icke-vita medborgare. De utgör en praxis genom vilken dessa personer exkluderas ur den nationella berättelsen, om vem som får tillhöra. För att gå vidare från uppfattningar om "andra generationen" som fastnad mellan två kulturer eller identiteter, måste dessa berättelser utvidgas till att omfatta alla medborgare, med rum för mångfald inom den gemensamma historien.

SKRIBENT

Linda Bäckman fick Kari Sajavaara -priset 2018 för sin doktorsavhandling "Second Generation? Language and Identity among Adults whose Parents were Migrants" (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-765-870-6>).